

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ РОЗДРІБНОГО ТОВАРООБОРОТУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

Супрун Микита Олександрович,
студент спеціальності «Економіка№,
ОПП «Прикладна статистика та бізнес-аналітика»;
Національна академія статистики, обліку та аудиту

Сектор роздрібної торгівлі є своєрідним барометром економічного добробуту країни, формуючи поведінку споживачів, ринкові тенденції та загальну життєздатність її економіки. У постійно мінливому зовнішньому середовищі розуміння динаміки та структури роздрібного товарообороту має вирішальне значення як для суб'єктів господарювання, так і для країни в цілому. При проведенні статистичного аналізу важливо враховувати вплив економічних умов, демографічних змін і технологічного прогресу. Детальне розуміння динаміки роздрібного товарообороту регіону та країни в цілому є необхідним для розробки заходів із зміцнення економічної стійкості країни та сприяння її сталому розвитку.

Роздрібна торгівля на відміну від оптової оперує невеликими партіями товарів, які відразу продаються споживачам для їх кінцевого використання. Основною метою діяльності підприємств торгівлі є отримання максимального прибутку, а товарообіг є найважливішою та необхідною умовою, без якої ця мета не може бути досягнута [1].

Роздрібний товарообіг є одним із основних показників оцінки фінансово-господарської діяльності підприємств торгівлі, головною метою яких є одержання максимального прибутку. Зважаючи на це, товарооборот повинен виступати однією із найважливіших та необхідних у функціонуванні підприємств торгівлі умов, без яких цієї мети досягти неможливо.

Роздрібний товарооборот – це показник, який виражає економічні відносини, що виникають на завершальному етапі руху товарів зі сфери обігу у сферу споживання шляхом їхнього обміну на грошові доходи. [2, с. 15]. Державна служба статистики України під роздрібним товарооборотом розуміє частину обороту підприємств роздрібної торгівлі, до якого входить дохід від перепродажу населенню нових чи вживаних товарів (за готівкові кошти чи через оплату банківськими платіжними картками (безготівкова форма оплати) як у магазинах, так і поза їх межами, з урахуванням податку на додану вартість [3].

Крім того до складу роздрібного товарообігу також може бути включено:

– продаж за безготівковим розрахунком продовольчих товарів юридичними особам соціального призначення (санаторіям, лікарням, дитячим садкам);

– продаж товарів юридичним особам, проте виключно за готівковий розрахунок із використанням касових апаратів.

Тенденції розвитку роздрібної торгівлі знаходять відображення у величині макроекономічних показників, зокрема – валового внутрішнього продукту, рівня

інфляції тощо. В таблиці 1 наведена інформація про додану вартість підприємств галузі роздрібною торгівлі України.

Таблиця 1

**Додана вартість підприємств галузі роздрібною торгівлі України
в 2017 – 2022 рр. [3]**

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2022
ВВП, (в фактичних цінах), млн грн	2983882	3560596	3978400	4222026	5450849	5191028
З нього - оптова та роздрібна торгівля; ремонт транспортних засобів, млн грн	409994	471 844	526299	588365	742123	641703
Питома вага доданої вартості підприємств галузі оптової та роздрібною торгівлі у ВВП, %	13,7	13,3	13,2	13,9	13,6	12,4

Питома вага доданої вартості підприємств галузі оптової та роздрібною торгівлі у ВВП протягом досліджуваного періоду показує тенденцію до зменшення, зокрема: у 2022 році порівняно з 2017 роком їх частка скоротилась на 1,3 в.п., хоча у грошовому виразі величина доданої вартості, як і ВВП в цілому, зросла. В таблиці 2 наведена характеристика динаміки роздрібною товарообороту в 2017-2022 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка роздрібною товарообороту в Україні в 2017-2022 рр. [3]

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Оборот роздрібною торгівлі, млрд. грн	815,3	930,6	1094	1201,6	1443,8	1396,3
з неї – товарооборот підприємств роздрібною торгівлі, млрд. грн	586,3	668,4	793,5	868,3	1044,5	971,1
Питома вага товарообороту підприємств роздрібною торгівлі	71,9	71,8	72,5	72,3	72,3	69,5
Відхилення від попереднього року, млрд грн		115,3	163,4	107,6	242,2	-47,5
Відхилення від попереднього року, %		14,1	17,6	9,8	20,2	-3,3

Протягом досліджуваного періоду обсяг обороту підприємств роздрібною торгівлі зростав, крім 2022 року, коли він скоротився на 3,3%, або на -47,5 млрд. грн., що пов'язано із негативними наслідками для економіки країни, обумовленими військовими діями Росії проти України.

Для більш детальною характеристикою товарної структури роздрібною товарообороту слід проаналізувати динаміку змін обсягу основних його складових: оборот із реалізації продовольчих та непродовольчих товарів (рис. 1.).

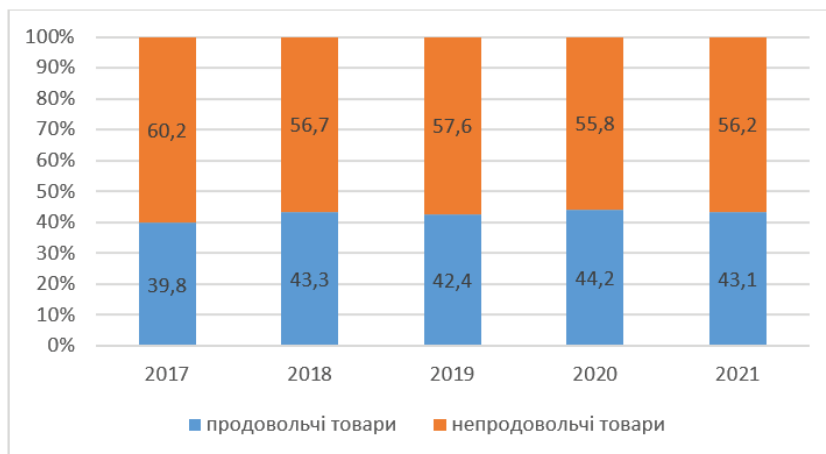

Рис. 1. Структура роздрібного товарообороту за товарними ознаками, % [3]

В Україні спостерігається переважання обсягів роздрібного товарообороту продовольчих товарів над обсягом продажів непродовольчих товарів. Так, обсяг роздрібного товарообороту продовольчих товарів в загальній структурі становив 56-60%, тоді як обсяги роздрібного товарообороту непродовольчих товарів - 39-44%. Слід відмітити, що в цілому різниця по товарній структурі зменшується, що свідчить про зростання попиту на товари непродовольчої групи.

На рис. 2 показано питому вагу роздрібного товарообороту по регіонах за 2021 рік (за 2022 рік дані Державною службою статистики не надані).

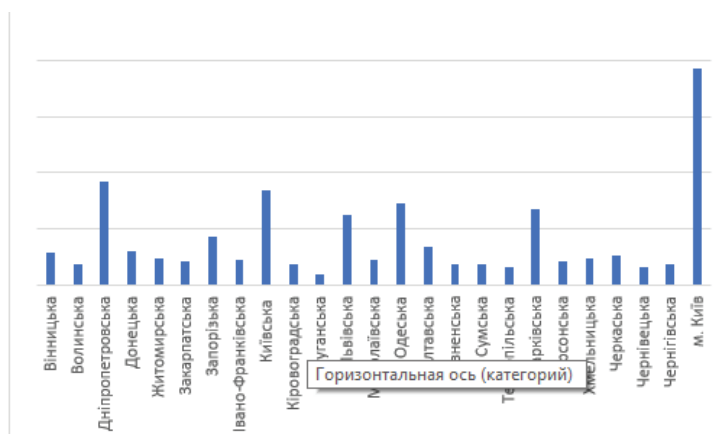

Рис. 2. Питома вага обороту роздрібної торгівлі за регіонами у 2021 році, % [3]

Лідером за обсягами роздрібного товарообороту є м. Київ, на який припадає 19,3% всього роздрібного товарообороту. На другому місці знаходиться Дніпропетровська область, на яку припадає 9,2% обсягів роздрібного товарообороту, далі йдуть Київська – 8,4%, Одеська – 7,3%, Харківська – 6,7%, Львівська – 6,2% області.

Слід зауважити, що кількість суб'єктів господарювання, що займаються оптовою і роздрібною торгівлею в Україні, з кожним роком скорочується (табл. 3).

Кількість суб'єктів господарювання, які займаються оптовою і роздрібною торгівлею, у 2018-2022 рр. [3]

Рік	Усього, одиниць	у тому числі			
		підприємства		ФОП	
		одиниць	у % до загальної кількості підприємств по Україні	одиниць	у % до загальної кількості ФОП по Україні
2018	818217	93590	26,3	724627	48,8
2019	834159	101427	26,6	732732	46,9
2020	826129	98369	26,3	727760	45,5
2021	777419	97038	26,2	680381	42,9
2022	661158	67395	25,7	593763	40,4

В 2021 році (перед початком повномасштабного вторгнення) кількість суб'єктів господарювання скоротилась на 5% порівняно з 2018 роком, до 777419. З початком війни їх кількість зменшилась ще на 15%, або на 116261 підприємств.

Незважаючи на це, роздрібна торгівля залишається перспективним сектором економіки України, є важливим джерелом надходжень коштів до держбюджету для реалізації заходів із післявоєнного відновлення економіки України. Для цього необхідно акцентувати увагу на перспективних напрямках розвитку роздрібною торгівлі в Україні (рис. 3).

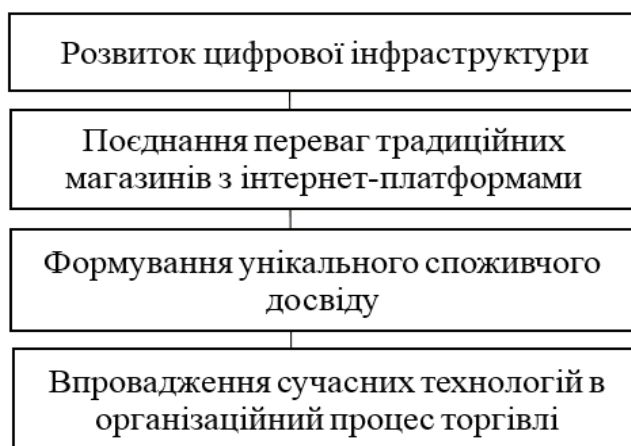

Рис. 3. Перспективні напрями розвитку роздрібною торгівлі

Сектор роздрібною торгівлі має переглянути методи управління і бути готовим до трансформації, пов'язаної із використанням новітніх цифрових технологій. Досвід діяльності підприємств роздрібною торгівлі під час пандемії засвідчив, що сучасні технології призвели до кардинальних змін в галузі роздрібною торгівлі у всьому світі. Україні потрібно також використовувати ці здобутки. Важливість використання цифрових технологій для вітчизняного ритейлу буде зростати в міру того, як будуть скорочуватись можливості

органічного зростання (шляхом розширення торговельних мереж). Перші спроби впровадження таких технологій засвідчують, що український споживач позитивно їх сприймає.

Результати проведених порівнянь засвідчили, що роздрібна торгівля є перспективним сектором економіки України, який навіть під час війни зміг зберегти свій потенціал, зокрема у кризовий 2022 рік роздрібний товарооборот скоротився лише на 3,3%, тоді як реальний ВВП в цей період зменшився на 30%. У той же час кількість підприємств роздрібної торгівлі постійно скорочується. Ця тенденція свідчить про укрупнення підприємств галузі, що підвищує якість обслуговування покупців, розширюючи асортимент товарів, забезпечуючи їх краще зберігання та пропонуючи кращі умови організації торгівлі.

Список використаних джерел

1. Карнаушенко А. С. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку роздрібного товарообороту в Україні. Ефективна економіка. 2019. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6847>

2. Petrenko V., Melnykova K. Formation of vertically integrated agrarian enterprises with foreign capital. Technology transfer: innovative solutions in Social Sciences and Humanities. 2018. С. 13-15.

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>